

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права та процесу

Курсова робота

З дисципліни «Кримінальний процес»

На тему:

«Особливості застосування домашнього арешту в якості запобіжного заходу в кримінальному провадженні»

Студентки 3 курсу групи ПР-34
Напряму підготовки «Правознавство»
Галашин І. М.

Керівник:
К. ю. н., доц. Рогатинська Н. З.

Національна шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис)
_____
(підпис)
_____
(підпис)

Тернопіль-2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ,СУТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ	6
1.1. Поняття та значення запобіжного заходу.....	6
1.2. Види запобіжних заходів.....	8
Висновки до першого розділу.....	10
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ	
2.1. Мета, причини та обставини, що враховуються при застосуванні домашнього арешту.....	11
2.2. Умови, особливості та строки застосування домашнього арешту.....	13
Висновки до другого розділу.....	17
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ	19
3.1. Основні проблеми при застосуванні домашнього арешту в якості запобіжного заходу.....	19
3.2. Перспективи вдосконалення запобіжного заходу.....	21
Висновки до третього розділу.....	22
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25

ВСТУП

У сучасному демократичному суспільстві точиться чимало дискусій на тему запобіжних заходів кримінального процесу. Як і в будь-якій темі є як прихильники цієї думки, так і опозиція. Це доказує лише істинність шляху по якому йдуть науковці.

Задля забезпечення належної безпеки потерпілому, свідкам чи їх найближчим родичам за клопотанням їх самих, їх захисників чи прокурора суд може застосувати до підозрюваного/обвинуваченого запобіжний захід. Яким він саме обере суд виходить із складності справи, матеріалів досудового розслідування та поведінки самого обвинуваченого.

Доцільність застосування домашнього арешту в Україні викликає багато суперечок, так як , на жаль, відомі неодноразові випадки, коли підозрювані навіть із застосуванням електронного браслету, при домашньому арешту, покидали територію країни і залишилися ненаказаними за вчинені злочини.

Проте варто пам'ятати, що ми прагнемо до демократичного суспільства, створюємо правову державу у якій , в ідеалі, громадяни свідомо відповідатимуть за вчинені правопорушення. А доки даний менталітет не дозволяє нам ще цього, то необхідно застосовувати запобіжні заходи.

Актуальність теми

Застосування до обвинуваченого/підозрюваного домашнього арешту сьогодні є як ніколи актуальним. Це можна пояснити із двох сторін.

З першої, те що вже було наведено вище – у нашій країні відома практика втечі із-під домашнього арешту та у цьому випадку безнаказаність винного.

З другої точки зору, домашній арешт є запобіжним заходом правової держави. Тому що ніхто не знає причин через які особа вчинила злочин, а це означає, що і невідомі наслідки які можуть настати після усвідомлення нею скоєного. Якщо особа щиро розкаюється, то це і так вплине на стан її здоров'я, який неодмінно погіршиться, що призведе до неможливості

реабілітації особи в суспільстві після відбування покарання. Застосування такого запобіжного заходу як домашній арешт допомагає цій особі звикнути із думкою, що потрібно відповідати за свої вчинки. Отож якщо розглядати питання із цієї сторони, то однозначно, що для психічного та морального здоров'я перебування особи вдома, ніж у слідчому ізоляторі буде набагато продуктивнішим.

Над дослідженням цієї теми працювали такі науковці як Слободян Р.В., Попелюшко В. О., Сімонович Д. В., Глобенко Г. І., Полянська В. І., Маляренко В. Т., Корсун В. Горбачевський В. Я., Коріняк О., які висловили свою унікальну та індивідуальну позицію щодо застосування домашнього арешту у сучасному кримінальному процесуальному законодавстві.

Мета дослідження

Метою є дослідити цей запобіжний захід із усіх сторін, проаналізувати усі позитиви та негативи. У ході дослідження зробити висновок чи можливе його застосування у нашій країні і якщо так, то як його потрібно удосконалити задля максимальної ефективності.

Об'єкт дослідження

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, які виникають при застосуванні до обвинуваченого чи затриманого та працівниками виконавчої служби, що безпосередньо застосовують до обвинуваченого запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Предмет дослідження

Предметом дослідження виступає сама процедура застосування даного запобіжного заходу. Досліджуються позитиви та негативи у проведенні домашнього арешту, проводиться аналіз щодо усунення недоліків у його застосуванні.

Завдання дослідження

Основним завданням є провести точний та детальний аналіз даного запобіжного заходу. Навести усі недоліки та способи їх усунення і

вдосконалення домашнього арешту. А також запропонувати перспективи розвитку відповідно до розвитку громадянського суспільства.

Методи дослідження

Дослідження даної проблематики дозволяє нам використовувати, перш за все, порівняльно-юридичний метод. Оскільки вивчаючи домашній арешт у цій науковій роботі будуть представлені і охарактеризовані і інші запобіжні заходи. Це потрібно для того щоб побачити наскільки ефективний чи не ефективний домашній арешт як запобіжний засіб, як його застосування змінилося із розвитком суспільства та становлення українського суспільства та що саме необхідно зробити задля того, щоб він максимально виконував покладені на нього функції та забезпечував належне ставлення до обвинуваченого.

Має місце тут і історичний метод, оскільки у період радянської державності застосування запобіжних заходів дуже порушувалися права людини, не забезпечувалося належний захист честі та гідності обвинуваченого. Тому щоб зрозуміти мету удосконалення цього заходу потрібно, перш за все, дослідити історію його розвитку.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ,СУТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

1.1. Поняття та значення запобіжного заходу.

У науковій літературі поняття запобіжних заходів тлумачиться по-різному. Остаточного і цілком вірного визначення немає, але кожен науковець представляє нам це поняття так як вважає правильніше зі своєї сторони. Одним із таких визначень є наступне запобіжні заходи - це сукупність певних запобігачих заходів забезпечення кримінального провадження, які спрямовані на забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого, засудженого через певне обмеження їхніх особистих прав. [5]

Запобіжні заходи є найбільш суворим видом кримінально-процесуального примусу і застосовуються для забезпечення успішного здійснення досудового провадження та судового розгляду кримінальних правопорушень.

Загалом запобіжні заходи є різновидом запобігачих заходів у кримінальному процесі, які застосовуються для обмеження або позбавлення волі підозрюваного. Їх застосовують для запобігання переховуванню від слідчих органів та задля запобігання перешкоджанню здійсненню досудового розслідування.

Запобіжні заходи застосовуються тоді, коли особа ще не визнана винною, адже відповідно до Кримінального Процесуального кодексу України (надалі – КПК) на території країни діє презумпція невинуватості, проте це необхідно задля забезпечення належного здійснення досудового розслідування та судового розгляду.

Запобіжні заходи мають свої, цілком індивідуальні особливості, а саме:

1. Запобіжні заходи застосовуються лише до обвинуваченого, підозрюваного чи свідка. Щоб не виникало невірних тлумачень нагадаємо, що до свідка, потерпілого чи інших учасників кримінального провадження застосовуються заходи забезпечення.

2. Мають персональний характер, оскільки обмежують права суб'єктів кримінального провадження.
3. Застосовуються виключно слідчим суддею або судом (залежно від стадії кримінального провадження) в ході кримінального провадження;
4. Розташовані в порядку зростання їх суворості;
5. Характеризуються специфічними підставами та метою застосування, визначеними у КПК. Та основна їх особливість полягає у тому, що запобіжні заходи мають більший ступінь примусу аніж заходи забезпечення, оскільки пов'язані з обмеженням права особи на свободу та особисту недоторканність.

Окремо кримінальний процесуальний закон встановлює правило, згідно з яким слідчий суддя, суд відмовляють у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведуть, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених ч. 1 ст. 176 КПК України, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. [1, с. 111-112]

1.2. Види запобіжних заходів.

Можливість заявляти клопотання про обрання запобіжного заходу має як сторона обвинувачення, так і сторона захисту. Залежно від того хто таким правом скористався, той і буде доводити доцільність такого запобіжного заходу. Проте, незважаючи на це, на прокуророві залишається обов'язок довести мету та обставини при яких можливе застосування домашнього арешту.

До запобіжних заходів входять лише ті заходи, які прямо передбачені КПК, а саме:

- 1) особисте зобов'язання (ст. 179 КПК);
- 2) особиста порука (ст. 180 КПК);
- 3) застава (ст. 182 КПК);
- 4) домашній арешт (ст. 181 КПК);
- 5) тримання під вартою (ст. 183 КПК).
- 6) затримання - тимчасовий запобіжний захід (ст.ст. 187-191, ст.ст. 207-213 КПК).

[1, с. 113-136]

КПК представлені запобіжні заходи, які можуть застосовуватися до підозрюваного залежно від ситуації, тобто унікально до кожного випадку. Це обґрунтовується тим, що відповідно до ситуації одні запобіжні заходи обмежують лише психологічно, тобто при застосуванні особистої поруки обвинувачений знає, що проти нього відкрито кримінальне провадження навіть якщо він залишився у звичайному ритмі життя, проте це все одно на психологічному рівні впливає на стан особи. А при застосуванні більш жорсткого запобіжного заходу, обвинувачений вже буде більше стикатися із слідством.

У науковій літературі запропоновано декілька класифікацій запобіжних заходів, які здійснюються за різними критеріями.

1) за видом примусу запобіжні заходи поділяють на:

– фізично-примусові запобіжні заходи – тримання під вартою, затримання, домашній арешт. Оскільки ці заходи фізично обмежують

вересування особи, щодо якої вони були застосовані, то ці заходи обмежують певним строком. [7]

– психолого-примусові запобіжні заходи пов'язані із застосуванням щодо підозрюваного, обвинуваченого психічного впливу, який полягає у покладенні на них певних обов'язків, пов'язаних із забезпеченням їх належної поведінки і можливості застосування більш суворих запобіжних заходів у випадку їх невиконання. До цієї групи належать усі інші запобіжні заходи.

2) залежно від форми досудового розслідування запобіжні заходи можна поділяти на:

– до цієї категорії належать заходи, які застосовуються при проведенні досудового розслідування, під час якого можуть бути застосовані усі заходи забезпечення кримінального провадження.

– заходи, що застосовуються під час досудового розслідування кримінальних проступків (у формі дізнання) – не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою (ст. 299 КПК). [1]

3) залежно від поширеності дії на тих суб'єктів, щодо яких може бути застосовано запобіжні заходи, вони поділяються на:

– загальні – ті що застосовуються до всіх суб'єктів кримінального провадження (особисте зобов'язання, застава, домашній арешт тощо);

– спеціальні – ті що застосовуються до спеціальних суб'єктів – неповнолітніх, обмежено осудних осіб (передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, адміністрації виховної дитячої установи, поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають небезпечну поведінку обмежено осудних осіб). [6]

Висновки до першого розділу

Отже, із вищевикладеного слід зробити висновок, що запобіжні заходи займають важливе місце у кримінально-процесуальній науці. Це пояснюється тим що:

По-перше, вони покликані для перешкоджання підозрюваному скоїти злочин, втекти від слідства чи суду. Адже неодноразово відомі випадки у яких підозрювані, обвинувачені намагалися втекти від відбування покарання. У даній ситуації запобіжні заходи повністю себе виправдовують, запобігаючи такому розвитку подій.

По-друге, щоб встановити об'єктивну істину у справі необхідно проводити розслідування по «гарячих слідах», які, на жаль, можуть бути втрачені через введення слідство в оману чи зовсім їхнього знищення підозрюваним, обвинуваченим.

По-третє, однією із найважливіших причин, чому застосовуються запобіжні заходи, це забезпечення справедливого покарання. Особа, яка вчинила злочин, має усвідомлювати свій обов'язок відбутися покарання за нього. Це не лише для того, щоб бути належним громадянином нашої країни, але для внутрішнього морального очищення.

Крім того суттєвої уваги заслуговує питання про ефективність запобіжних заходів, законність та обґрунтованість їх застосування. Так, неправильне обрання органом дізнання, слідчим, прокурором або судом чи суддею запобіжного заходу може зробити неможливим досягнення зазначеної у законі мети або значно її затруднити, а у іншому випадку можливе незаконне і необґрунтоване обмеження волі особи, за що, орган, який обрав запобіжний захід буде нести відповідальність за законами України та іншими під законними нормативно-правовими актами.

Саме тому обрання запобіжного заходу є складною, проте необхідною процедурою, яка залежить від мети його застосування, підстав та порядок і термін їх застосування [9]

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ

2.1. Мета, причини та обставини, що враховуються при застосуванні домашнього арешту.

Метою застосування будь-якого запобіжного заходу, в тому числі і домашнього арешту, являється забезпечення обвинуваченим, підозрюваним його процесуальних обов'язків, які прямо передбачені кримінальним законодавством.

Новий КПК, який набув чинності 20 листопада 2012 року, наводить нам основні причини застосування такого запобіжного заходу як домашній арешт, а саме гуманізації досудового розслідування, забезпечення права на захист, економії бюджетних коштів, а також інших прав та інтересів громадян [1]. Проте не лише це є причиною через що до особи застосовується домашній арешт. Законотворцями були передбачені і такі випадки, при яких цей засіб необхідно застосувати:

1. Переховування від органів досудового розслідування чи суду. На жаль, сучасне суспільство ще не усвідомило того, що за свої вчинки прийдеться відповідати. А тому, більшість із тих, хто вчинив правопорушення чи злочин, хоча б раз подумали про те, щоб уникнути покарання. Задля запобігання цього, слідчим суддею або суддею може бути застосовано до підозрюваного, запобіжний засіб у вигляді домашнього арешту.

2. Наступною причиною є запобігання негативного впливу, а саме залякуванню, підкупу чи шантажу осіб, які можуть вплинути на подальший хід справи. Такими особами є потерпілий, свідок, експерт, спеціаліст чи інший учасник від якого залежить подальший розгляд справи.

3. Ще одною причиною чому варто застосовувати домашній арешт є те, що особа, яка підозрюється у злочині може знищити чи пошкодити докази, які потрібні для встановлення об'єктивної істини чи іншим способом вести органи досудового розслідування чи суд в оману.

При обранні запобіжного заходу суддя враховує певні обставини життя підозрюваного, обвинуваченого. А саме вік, стан здоров'я, міцність соціальних зв'язків, наявність утриманців чи осіб, які потребують догляду та, безперечно, репутацію даної особи.

Суддя проаналізовує чи може до даної особи застосовуватися більш суворіший запобіжний захід, як це вплине на стан її фізичного та психічного здоров'я. Адже далеко не всі зможуть перебороти себе та гідно поводитися, якщо вони потраплять, наприклад, у слідчий ізолятор. Також береться до уваги те чи залежать від підозрюваного, обвинуваченого інші особи, які потребують захисту та піклування. Тому при наявності у підозрюваного неповнолітніх дітей, недієздатних осіб чи осіб, які не можуть самотійно про себе подбати доцільнішим буде застосувати до такого обвинуваченого запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Ще однією обставиною, яка не залежить від обвинуваченого, підозрюваного, проте є не менш важливою це нагруженість слідчих ізоляторів. Для того, щоб належним чином обслуговувати такі ізолятори та не порушувати при цьому прав інших осіб, які перебувають в них, потрібно чимало зусиль, персоналу та матеріальних коштів. Домашній арешт виступає однією із вирішення таких проблем. Оскільки особа сама себе забезпечує, перебуває за своїм місцем проживання та при цьому не відчуває дискомфорту, адже вона перебуває у звичній для себе обстановці, може вільно спілкуватися із своїм захисником. Працювати, проводити вільний час за власним вибором та не бути відірваним від сім'ї та суспільства в цілому.

2.2.Умови, особливості та строки застосування домашнього арешту

Згідно зі ст.181 КПК України домашній арешт полягає в забороні підозрюваному,обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. [1, с. 114]

В ухвалі суддя визначає адресу, за якою підозрюваний перебуватиме під домашнім арештом та час , протягом якого він не зможе виходити. Суддя може ухвалити, що підозрюваний повинен цілодобово перебувати під Домашнім арештом або протягом певного періоду часу, який повинен бути вказаний в ухвалі.

Як правило, домашній арешт призначається за тією адресою, де проживає підозрюваний, проте у КПК не вказано, що дана квартира чи будинок обов'язково повинен належати підозрюваному, обвинуваченому на праві власності. Це може бути і орендоване приміщення у якому раніше проживала дана особа.

Головною умовою при перебуванні під час домашнього арешту є перебування підозрюваного, обвинуваченого за вказаною адресою у зазначений період часу. При цьому їй дозволяється займатися будь-якими справами, наприклад, працювати, зустрічатися із захисником чи будь з ким зі своїх друзів чи родичів, користуватися мережею Інтернет чи іншими засобами зв'язку . У цьому полягає великий позитив даного запобіжного засобу, тому що підозрюваний,обвинувачений продовжує жити звичайним життям і після закінчення кримінального провадження, у разі доведення невинуватості особи, їй не потрібен буде час для реабілітації .

При ухваленні про застосування домашнього арешту особу, щодо якої він застосований, ставиться на відповідний облік в органі Національної поліції за місцем проживання особи. Працівники поліції зобов'язані в такому випадку проводити контроль за дотриманням підозрюваним, обвинуваченим усіх своїх обов'язків та умов запобіжного заходу.

Міністерством внутрішніх справ України затверджена Інструкції про порядок виконання ухвал про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту (№845 від 31.08.2013 р.), яка разом з КПК України регулює порядок застосування цього запобіжного заходу. [2]

Відповідно до умов даної інструкції працівник національної поліції зобов'язаний провести облік особи, до якої застосований даний запобіжний захід для того, щоб поставити її на облік у відділку або якщо до особи застосований цілодобовий домашній арешт самому прибути за місцем застосування арешту для поставлення особи на такий облік.

Працівник поліції повинен повідомити особі, до якої застосований даний захід про її права, вручити копію ухвали і попередити про відповідальність за порушення даних умов. Також підозрюваному, обвинуваченому пояснюється, що у раз залишення житла у заборонений для неї час вона зобов'язана повідомляти про це співробітників поліції.

Також , якщо про це йдеться в ухвалі судді, до підозрюваного, обвинуваченого може застосовуватися засіб контролю за його перебуванням – електронний браслет. Як правило, перевірка дотримання умов запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту проводиться працівниками поліції у денний час, проте , якщо наступив сигнал про порушення умови цього заходу, а саме залишення житла у заборонений час працівники поліції можуть навідатися до цієї особи і в нічний час. У разі здійснення супротиву зі сторони підозрюваного, обвинуваченого такому відвідувані працівниками поліції їм надається право подолання такого супротиву та входу у житло .

Періодичність відвідування такої особи встановлюється начальником національної поліції, але якщо до особи встановлений цілодобовий домашній арешт таке відвідування повинно здійснюватися не рідше 1 раз на сім днів.

Також до повноважень працівників поліції входить право телефонувати до обвинуваченого, вимагати пояснення з приводу порушень умови застосування домашнього арешту, опитувати членів сім'ї чи сусідів.

Усі випадки повідомлення підозрюваним про вимушене порушення умов домашнього арешту (наприклад, виникнення за місцем проживання загрози його життю або здоров'ю в наслідок пожежі, аварії, стихійного лиха тощо або про його захворювання та розміщення на стаціонарне лікування) перевіряються. [15]

У разі встановлення порушення умов застосування домашнього арешту від підозрюваного, обвинуваченого вимагається письмового пояснення причини такого порушення. Таке порушення фіксується рапортом співробітником поліції. Такі пояснення можуть братися за їх згодою у членів сім'ї, сусідів чи свідків.

Якщо підозрюваний, обвинувачений відсутній за призначеним місцем перебування під час домашнього арешту у час заборонений покидати це приміщення про це повідомляється чергова частина Національної поліції та вживаються негайні заходи щодо встановлення місце перебування підозрюваного, обвинуваченого.

У разі незаконного залишення місця перебування домашнього арешту про це негайно в усній формі, а потім в письмовій повідомляється прокурор, слідчий суддя, суд.

Порушення умов запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту тягне за собою заміну запобіжного заходу на більш суворий, у даному випадку це тримання під вартою, або накладення на особу додаткових зобов'язань. Ними може бути заборона відвідувати певні місця, передача контролюючим органам документи, що посвідчують особу чи застосування електронного браслету, якщо раніше він не був застосований.

Зазначені наслідки не є «автоматичними». У кожному конкретному випадку порушення умов домашнього арешту слідчим і прокурором приймається рішення про те, чи є необхідність ініціювати настання цих наслідків. Крім того, якщо правоохоронці і вирішать звернутися до суду з відповідними клопотаннями, остаточне рішення має бути прийняте суддею,

який в залежності від обставин може або їх задовольнити, або відмовити в їх задоволенні.

Тримання особи під домашнім арештом може бути застосовано слідчим суддею (судом) на строк до двох місяців (тобто два місяці або менше). Проте, у разі необхідності цей строк в майбутньому може бути продовжений, знову ж таки, слідчим суддею (судом) за клопотанням прокурора. Загальний сукупний строк домашнього арешту під час досудового розслідування в рамках одного кримінального провадження не може перевищувати 6 місяців[12].

Висновки до другого розділу

Отже, останнім часом такий запобіжний засіб як домашній арешт почав набувати все більшої популярності. Якщо звернутися до статистики, то з усіх запобіжних заходів близько 20 % просять про застосування саме домашнього арешту і близько в 90% таке клопотання задовольняють.

Мета застосування домашнього засобу проявляється в тому, щоб обмежити пересування обвинуваченого, підозрюваного, але не відірвати його від звичного життя, не обмежувати зв'язок зі світом та життям.

Після застосування цього заходу особі не потрібен значний час для реабілітації та повернення до звичного життя, оскільки він і не був дуже відірваний від нього.

Під час застосування домашнього арешту підозрюваний, обвинувачений може продовжувати працювати, зустрічатися із захисником, обмінюватися інформацією, користуватися мережею Інтернет, звісно якщо до особи не застосований цілодобовий арешт. У такому разі зрозуміло, що особа має певні обмеження, яких вона повинна дотримуватися інакше до неї будуть застосовані більш суворі запобіжні заходи чи додаткові зобов'язання під час домашнього арешту.

Застосування домашнього арешту розвантажує слідчі ізолятори, зменшує витрати з державного бюджету на осіб, які там перебувають та на обслуговуючий персонал, який необхідний для забезпечення належного перебування інших осіб, до яких застосований запобіжний засіб у вигляді тримання під вартою.

Домашній арешт як запобіжний захід встановлюється виключно судовими інстанціями. При цьому домашній арешт також може замінити підписку про невиїзд, але на більш спрощених підставах. Також його застосовують лише до тієї особи покарання за вчинений злочин передбачає позбавлення волі. Тобто до особи яка вчинила кримінальне правопорушення не може бути застосований домашній арешт.

До обвинуваченого, підозрюваного може застосовуватися цілодобовий домашній арешт, або заборона покидати житло у певний час. Як більш суворіше покарання до особи може бути застосований «електронний браслет», який відстежує місцеперебування підозрюваного, обвинуваченого.

Працівник Національної поліції зобов'язаний перевіряти чи виконує підозрюваний умови домашнього арешту, а в разі порушення скласти рапорт та негайно повідомити про це прокурора та слідчого суддю.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ

3.1. Основні проблеми при застосуванні домашнього арешту в якості запобіжного заходу.

Домашній арешт безперечно являється один із найдемократичніших запобіжних заходів, адже він не вириває підозрюваного із суспільства, а залишає його там. Дозволяючи бути і надалі у його звичному середовищі, що є надзвичайно великим позитивом. Адже особа може принести користі більше, перебуваючи під домашнім арештом, аніж сидячи у слідчому ізоляторі. Також при цьому не травмується її психіка. В будь-якому випадку, коли людину виривають із звичайного середовища і закидають у зовсім нове та ще й коли воно пов'язане із відповідальністю за злочин це залишає глибокий слід у психіці особи і повернення його у звичайне життя відбувається все важче.

Проте крім великих «плюсів» цей запобіжний захід має ще і ряд «мінусів», про які варто згадати, щоб об'єктивно оцінити цей захід.

Першим із негативів являється контролюючий орган, який повинен проводити контроль за дотриманням підозрюваним та виконання всіх його обов'язків. Мінус полягає в тому, що кримінальним законодавством точно не визначено хто повинен здійснювати цей контроль. У ньому наводиться кілька прикладів, ось наприклад, Міністерство Юстиції чи Національна поліція. І так як поліція здійснює патрулювання, то їм і додано функцію перевірки підозрюваного до якого застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Проте буває, що співробітники через зайнятість чи через халатність недобросовісно виконують цей обов'язок, що призводить до того, що підозрюваний може залишити приміщення у якому повинен перебувати у певний час. Звісно ідеальним варіантом було б створення окремої структури,

яка б займалася виключно підозрюваними до яких застосований домашній арешт. Але тут постає інша проблема: нехватка кадрів та фінансова забезпеченість. Адже потрібно буде створювати відділи, забезпечувати працівників не лише гідною заробітною платою, а й технічним оснащенням, автомобілями, які теж потрібно утримувати. Тому поки що, на жаль, наша держава не може собі дозволити створення такої нової структури хоча надіємося, що в недалекому майбутньому буде створене щоб похуже і працівники добросовісно та сумлінно виконуватимуть свої обов'язки.

Наступною проблемою є забезпечення таких підозрюваних засобами електронного контролю. Такі «електронні браслети» є ефективним засобом лише в тому випадку, коли вони є якісними та сертифікованими та контролюючі органи вміють користуватися ними належним чином. Зачасту не всі співробітники поліції вміють ними користуватися, що призводить до того, що підозрюваний може самостійно зняти його та покинути приміщення в якому повинен перебувати. Також не всі електронні засоби є якісними, що пояснюється тим, що можливо, через недобросовісність було закуплено більш дешеві та неякісні браслети, що не є ефективними. Неефективність «електронних браслетів» пояснюється ще й їхньою недостатністю. Адже на їх закупівлю потрібні значні кошти, які не завжди виділяються.

Щоб хоч якось подолати цю проблему, пропонуємо не обмежуватися лише цих засобом контролю. Можливі та навіть більш ефективніші раптові відвідування підозрюваного або дзвінки чи опитування сусідів.

3.2.Перспективи вдосконалення запобіжного заходу

Домашній арешт як запобіжний захід є одним із найгуманніших видів позбавлення волі підозрюваного. Адже фактично особі забороняється виходити із дому цілодобово або у певний час, а практично її ніхто не вириває із суспільства, вона може займатися спортом, музикою чи іншим її улюбленим заняттям, працювати чи спілкуватися із сім'єю чи своїм захисником та, врешті-решт, просто перебувати у звичному та комфортному для себе середовищі.

Саме тому цей захід потрібно розвивати та удосконалювати, щоб йти поруч із розвиненими та правовими державами до яких ми так прагнемо.

Насамперед, як вже зазначалося вище, хорошим внеском у розвиток цього заходу було б створення окремої структури, яка б контролювала підозрюваних, які перебувають під домашнім арештом та вони володіли спеціальними навичками щодо користування цих «електронних браслетів» і більше асу приділяли б підозрюваним. Тому що нерідко відомі випадки, коли чи то через несправність «електронного браслета» чи через халатність працівників. А створення окремого відділу, який би займався контролем саме цих підозрюваних значному зменшило б статистику втеч. Також це б розвантажило інші структури, такі як Національну поліцію чи Міністерство Юстиції, які зобов'язувані на даний момент займатися цим контролем.

Вдосконалення цього запобіжного заходу призведе також до зменшення витрат з державного бюджету. Це працюватиме таким чином: якщо домашній арешт буде ефективним засобом, який не тільки забезпечуватиме міцність соціальних зв'язків у підозрюваного, але й те що він не порушуватиме умов запобіжного заходу, то його будуть використовувати частіше [14]. А це означає, що слідчі ізолятори будуть розгружуватися, зменшуватимуться витрати на утримання будівель, приміщень, харчування затриманих, оплату працівників, які їх обслуговують. Тобто з бюджету менше коштів буде йти на СІЗО, а більше на розвиток та покращення інших сфер.

Висновки до третього розділу

Отже, домашній арешт залишається одним із найгуманніших засобів, що стосується обмеження чи позбавлення волі. Він вже давно активно застосовується у найрозвиненіших державах.

Проте механізм домашнього арешту є недосконалим, про що свідчать вищевикладені матеріали. Задля його вдосконалення потрібно ще багато та плідно працювати .

Багато науковців займаються розробкою цього питання, що дає нам надію на швидке вирішення проблеми. Адже кожен з нас прагне жити в цивілізованому та демократичному суспільстві, що буде та розвиває власну правову державу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Запобіжні заходи займають важливе місце у кримінально-процесуальній науці. Це пояснюється тим що:

По-перше, вони покликані для перешкоджання підозрюваному скоїти злочин, втекти від слідства чи суду. Адже неодноразово відомі випадки у яких підозрювані, обвинувачені намагалися втекти від відбування покарання. У даній ситуації запобіжні заходи повністю себе виправдовують, запобігаючи такому розвитку подій.

По-друге, щоб встановити об'єктивну істину у справі необхідно проводити розслідування по «гарячих слідах», які, на жаль, можуть бути втрачені через введення слідство в оману чи зовсім їхнього знищення підозрюваним, обвинуваченим.

По-третє, однією із найважливіших причин, чому застосовуються запобіжні заходи, це забезпечення справедливого покарання. Особа, яка вчинила злочин, має усвідомлювати свій обов'язок відбутися покарання за нього. Це не лише для того, щоб бути належним громадянином нашої країни, але для внутрішнього морального очищення.

останнім часом такий запобіжний засіб як домашній арешт почав набувати все більшої популярності. Якщо звернутися до статистики, то з усіх запобіжних заходів близько 20 % просять про застосування саме домашнього арешту і близько в 90% таке клопотання задовольняють.

Мета застосування домашнього засобу проявляється в тому, щоб обмежити пересування обвинуваченого, підозрюваного, але не відривати його від звичного життя, не обмежувати зв'язок зі світом та життям.

Після застосування цього заходу особі не потрібен значний час для реабілітації та повернення до звичного життя, оскільки він і не був дуже відірваний від нього.

Під час застосування домашнього арешту підозрюваний, обвинувачений може продовжувати працювати, зустрічатися із захисником, обмінюватися інформацією, користуватися мережею Інтернет, звісно якщо до

особи не застосований цілодобовий арешт. У такому разі зрозуміло, що особа має певні обмеження, яких вона повинна дотримуватися інакше до неї будуть застосовані більш суворі запобіжні заходи чи додаткові зобов'язання під час домашнього арешту.

Отже, домашній арешт залишається одним із найгуманніших засобів, що стосується обмеження чи позбавлення волі. Він вже давно активно застосовується у найрозвиненіших державах.

Проте механізм домашнього арешту є недосконалим, про що свідчать вищевикладені матеріали. Задля його вдосконалення потрібно ще багато та плідно працювати .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. // *Голос України*. — 2012. — 19 травня (№ 90—91).
2. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту МВС України; Наказ, Інструкція, Журнал від 31.08.2013 № 845 [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1845-13>
3. Про тимчасовий порядок розгляду матеріалів про дачу дозволу на проникнення до житла чи до іншого володіння особи, накладення арешту на кореспонденцію, її виїмку в поштово-телеграфних установах та зняття інформації з каналів зв'язку (телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції) : лист Голови Верховного Суду України від 19 листоп. 1996 р. № 16/1/96.
4. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю : наказ МВС України від 9 серп. 2012 р. № 686 // *Офіційний вісник України*. - 2012. - № 72. - Ст. 3093.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. - К. : Юстініан, 2012. - 1224 с.
6. Глобенко Г. І. Проблемні питання застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту / Г. І. Глобенко // *Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі* : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. (Харків, 5 жовт. 2012 р.). - Х. : ХНУВС, 2012. - С 210-213.

7. Горбачевський В. Я. Запобіжні заходи у сучасному правосудді / В. Я. Горбачевський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 1. - С. 215-219.

8. Коріняк О. Захист прав і свобод людини при застосуванні запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту / О. Коріняк // Вісник прокуратури. - 2013. - № 4. - С. 81-87.

9. Корсун В. Судовий контроль у досудових стадіях кримінального процесу / В. Корсун // Підприємництво, господарство і право. - 2010. - № 10. - С. 193-195.

10. Маляренко В. Т. Про недоторканність житла та іншого володіння особи як засуду кримінального судочинства / В. Т. Маляренко // Кримінальний процес України: стан та перспективи розвитку. - К., 2004. - С. 79-82.

11. Маляренко В. Т. Побудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів : [моногр.] / Маляренко В. Т. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 518 с.

12. Полянська В. І. Домашній арешт як новий вид запобіжного заходу за проектом нового КПК України / В. І. Полянська // Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства й удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 20 квіт. 2012 р.). - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. - С. 530-534.

13. Попелюшко В. О. Запобіжні заходи у новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок та суб'єкти застосування / В. О. Попелюшко // Адвокат. - 2012. - № 9. - С. 4-6.

14. Сімонович Д. В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність" / Д. В. Сімонович. - Х., 2011. - 20 с.

15. Слободян Р. В. Домашній арешт як альтернатива триманню під вартою у світлі проекту Кримінального процесуального кодексу України / Р. В. Слободян // Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства й удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 20 квіт. 2012 р.). - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. - С 220-223.